

MĀSAS TĒLS BĒRNU, VIŅU VECĀKU, PIRMSSKOLAS SKOLOTĀJU UN STUDENTU VĒRTĒJUMĀ

Child Nurse Image for Children, Their Parents, Pre-School Teachers and Nursing Students

Sandra Ivanova

Valmieras 5. pirmsskolas izglītības iestāde “Vālodzīte”, Latvija

Abstract. *The article analyzes the literature on the historical aspect of the process of formation of the nursing specialty. The professional activity of nurses in modern care system is updated. An empirical study covers the criteria and indicators of the image of a nursing son. The content of the practical study reveals the ratings, vision, judgments about the duties of the nurses, their implementation, and their visual image for the children of children, their parents, preschool educational institutions and nursing school curriculum students.*

Keywords: *nurse, child nurse, image, preschool teacher, parents, students.*

Ievads

Introduction

Veselība kā viena no pamatvērtībām ir cilvēka dzīves kvalitātes, viņa ģimenes un arī sabiedrības labklājības pamats. Veselīga sabiedrība ir produktīvas un ražīgas ekonomikas un valsts attīstības pamats. Sabiedrības veselība ir nozīmīga sabiedrības ilgtspējīgas attīstības pamatnozāre un viens no sabiedrības organizētas darbības veidiem, lai aizsargātu, veicinātu un atjaunotu cilvēku veselību (Sabiedrības veselības pamatnostādnes: 2010.–2017. gads).

To realizē medicīnas personāls un tai skaitā medicīnas māsa. Ar viņas darbību ir saskāries, praktiski, katrs cilvēks, jo īpaši bērns. Lai raksturotu bērnu medicīnas māsas tēla saturu, svarīgi ir izprast jēdzienu “bērns” un “medicīnas māsa” būtību. Bērns bioloģiski ir cilvēks no dzimšanas līdz pubertātes sākumam. Likumdošanas ietvaros jēdziens “bērns” robežojas ar pilngadības vecumu, kad cilvēks sasniedz legālu pieaugušā statusu – 18 gadu vecumu. Vecuma kategorijai tiek piešķirta īpaša vērtība. Tā ir saistāma ar bērna ikdienas pieredzes strukturētību attiecībā pret sociālajām vidēm, kas viņam ir sasniedzamas.

Savukārt, vārda „māsa” pamatā ir indoeiropiešu „mā”, no kā arī „māte”. Senatnē „māsa” bija tāds pats kopvārds kā „bāliņi” un tika lietots dzimtas sievietes

apzīmēšanai. Par māsām sauca visas tās dzimtas jaunavas, kuras bāliņš nedrīkstēja precēt. Par māsām dēvē arī sievietes, kas uzņemtas kādā ordenī, brālībā vai līdzīgā slēgtā organizācijā, piemēram, mūķenes. Tā kā viens no mūķeņu pienākumiem bija kopt slimos, tad arī slimo kopējas sāka saukt par *māsām*, vēlāk – *par žēlsirdīgām māsām* (Inguna Mīlgrāve, 1996).

Māsa veic aprūpes funkcijas, izmantojot māsas profesionālās lomas, kuras sekmē pacienta pielāgošanos jaunajai situācijai visās jomās – bioloģiskajā, psiholoģiskajā un sociālajā (Šiliņa & Dupure, 2004). Viņas, māsas, profesionālo darbību kā “pieņemamu” vai “nepieņemamu”, “efektīvu” vai “neefektīvu” vērtē visa sabiedrība.

Tas arī noteica raksta **mērķi**: apgūt māsas tēla veidošanos vēsturiskā skatījumā, izpētīt bērnu māsas profesionālos pienākumus, raksturojumu, attiecības ar sabiedrību un apzināt bērnu māsas tēla devumu mūsdienās.

Medicīnas māsa profesionālajā darbībā *Nurse for professional work*

13. gs. vācu krustnešiem, iekarojot baltu tautas Latvijas teritorijā sāka izplatīties Vakareiropas medicīnas tradīcijas - izveidojās hospitāļi. Hospitāļu veidošanās radīja nepieciešamību pēc slimo kopējām. Šajā laika posmā Rīgā sāka darboties pelēko māsu jeb begīņu konvents.

Pelēkās māsas bija franciskāņu mūķenes, kuras pelēkos apmetņos tērpušās, pilsētā veica dažādus slimu un nespējīgu cilvēku apkopšanas un aprūpēšanas darbus, palīdzēja bērnu audzināšanā un mācīšanā. Priesteris Vincents de Pauls tādas jaunavas dēvēja par “žēlsirdīgām māsām”, kopienas mājas neuzskatīja par klosteri un iestājās par to, lai māsas saglabātu laicīgo apģērbu: pelēka kleita ar platām piedurknēm, balta auduma cepurīte, dēvēta par korneti (Odiņa, 2012). *Pelēko māsu* kustība Rīgā pastāvēja līdz 15. gadsimta beigām.

Viduslaikos Baltijā izplatījās epidēmijas – mēris, bakas, dizentērija, tīfs u.c. slimības. Dibinājās dažādas organizācijas. 18. gs. tika organizēta meiteņu skola Krāslavā. Tas bija sākumposms *bērnu māsu* izplatīšanas un audzināšanas darbā.

1863. gadā Ženēvā tika nodibināta Sarkanā Krusta pamatorganizācija. Gadu vēlāk nodibinājās Starptautiskais Sarkanais Krusts. Šajā laika posmā Pēterburgā izveidojās Krievijas Sarkanā Krusta biedrība. Latvijā pirmās žēlsirdīgās māsas kopiena izveidojās Rīgā 1867. gadā, vēlāk Daugavpilī, Jelgavā. Kopienas ieguva popularitāti iedzīvotāju vidū. Kopienas mītnē tika atvērta bērnu ambulance. Šo procesu pārtrauca Pirmais pasaules karš. Māsas darbs saistās ar palīdzību ievainotajiem karavīriem, organizatoriskais darbs – zāļu izdalīšana ambulancēm un bērnu patversmēm.

1918. gada 18. novembrī Latvija tika proklamēta par neatkarīgu valsti. Jaunās valsts veidošanās atbalstam 1918. gada 20. novembrī tika nodibināta

Latvijas Sarkanā Krusta organizācija. “Ja piemin Sarkanā Krusta vārdu, tad pirmā mūsu apziņas priekšā nostājas māsa ar savu balto tērpu, sarkano krustu uz tā kā sirds – asiņu simbolu, kuras tā izlej sāpēs par tiem, kas cieš un kam vajag viņas palīdzību. ...Sieviete – māsa Sarkanā Krusta darbības apjomā nozīmīga arī kā audzinātāja” (Akmens, 1929). Tās funkcijās ietilpa katra indivīda veselības tieša pārraudzība, sabiedrības higiēnisko apstākļu uzlabošana un veselības principu popularizēšana iedzīvotāju vidū.

Žurnāls “Žēlsirdīgā māsa”, atspoguļojot veselības aprūpētāju – punkta māsu ikdienas rūpju saturu, atklāj bērnu māsas specialitātes veidošanās pirmsākumus. Piem., “Tai mātai, kas apmeklē skolas un pārrauga tur bērnus ... no savas puses arī jārūpējas par šo nākamo pilsoņu garīgo seju, viņu ētisko vērtību, viņu dvēseles pilnskaņu, kā to apzīmē dzejnieki” (Akmens, 1934).

Tas nozīmē, ka māsu darbībai skolā ir audzinošs raksturs. “Veselības kopšanas punkta māsa ir kļuvusi par tautas dzīvā spēka glabātāju un audzinātāju. Kam vēl ir tikpat liela iespēja audzināt māti un bērnu kā punkta mātai?” (Lauva, 1939).

Uzsvērtā punkta māsas loma jaunās un visjaunākās paaudzes veidošanā. “Skolu māsas kvalifikācijai nepieciešams pārbaudīt viņas veselības kopšanas skolotājas spējas. Visiem spēkiem jāveicina sadarbība un savstarpēja saprašanās skolotāju un māsas – veselības skolotājas starpā” (Starptautiskā žēls. māsu kongresā, Parīzē – Briselē, 1933 g., pieejamie lēmumi. 1934).

Skolas māsas tika izglītotas higiēnas propagandai skolās. Viņu darbs pamatā norisinās ģimenēs un skolās. “Māsa bērnudārzos dod aizrādījumus ne tikai bērna veselības kopšanā ... sadarbībā ar skolotājiem palīdz atrisināt sociālus jautājumus...” (Veilands, 1936).

Vecāki interesējas par bērnu veselību, nostiprina to pieņemot bērnu māsas prasības un līdzdarbojoties. 1920.-1940.gados māsa bija starpnieks starp tautas veselības aprūpes zinātni un iedzīvotāju.

Māsu darbība skolās noritēja ar mērķi rūpēties par veselības veicināšanu skolēnu vidū. Šī mērķa sasniegšanai māsām bija jāsadarbojas ar skolotājiem, vecākiem, sabiedriskām organizācijām un dažādām iestādēm. Māsu darbs skolās ietvēra sevī pasākumus, vērstus uz bērnu veselības uzlabošanu, paskaidrojot veselīga dzīvesveida principus.

Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā medicīnas māsas netika dalītas: sabiedrības veselības aizsardzībā strādājošās medicīnas māsas un sociālā aizsardzībā strādājošās medicīnas māsas. Tas bija saistīts ar vienoto ārstniecības un profilaktisko iestāžu darbības sistēmu. Tikai no 1951. gada specializētajosursos gatavoja medicīnas māsas darbam bērnu iestādēs. Sešdesmito gadu sākumā māsām organizēja kursus darbam skolās un internātos.

Latvijas māsu asociācijas izveidošanā 1993. gada 8. jūlijā sekmēja māsu specialitāšu asociācijas nodibināšanu (bērnu un citas).

Māsa ir ārstniecības persona, kura ieguvusi izglītību, kas atbilst likumā “Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” noteiktajām prasībām savā profesijā atbilstoši kvalifikācijai māsa: veic pacientu aprūpi, piedalās ārstniecībā, vada pacientu aprūpes darbu, nodarbojas ar pacientu izglītošanu veselības jautājumos un veic profesionālās izglītības darbu (Latvijas Republikas Ārstniecības likums).

Māsu tēla vēsturiskās pieredzes aprakstos tika atspoguļoti daudzi dažādu laika periodu bērnu māsas tēla komponenti, piem., dzimums, vecums, sociālais statuss, veselība, apģērbs u.c.

Bērnu māsas specialitātes attīstības tendences izkristalizējas pastarpināti. Tomēr, avotu teorētiskā analīze ļauj aktualizēt šādus dominējošos bērnu māsas tēla kritērijus:

- raksturojums (personības īpašības);
- profesionālā darbība;
- sakari ar sabiedrību.

Apgūtās teorētiskās atziņas vispusīgi atklāj medicīnas māsas profesijas rašanās priekšnoteikumus un apstākļus, saistību ar sociālajām sistēmām.

Pētījuma procedūras un metožu raksturojums *Research procedures and methods*

Cilvēci, vienmēr, nodarbinājis jautājums, kas konkrēti prasīts no bērnu māsas: viņu - bērnu māsu, taču, vērtē bērni, viņu vecāki, sabiedrība kopumā. Un tas ir ārpus noteiktā reglamentējošos dokumentos (izglītības kvalitātes paaugstināšana, māsas standartu augsta līmeņa garantija u.c.). Tāpēc, aktualizēšu jēdziena „tēls” būtību. Māsas tēls ir konkrētā laikmetā un kultūrā dominējošais priekšstats jeb ideja par bērnu māsas profesionālo darbību. Bērnu māsas tēla pētniecībai iespējams izmantot dažādus avotus - attēlus grāmatās, fotogrāfijas, aprakstus, zīmējumus, aptaujas.

Izmantotas tika šādas pētījuma metodes:

- bērnu māsu specialitātes veidošanās vēsturiskās pieredzes atspoguļojuma literatūras, periodisko izdevumos analīze ar mērķi aktualizēt bērnu māsas tēla vērtēšanas kritērijus;
- rakstveida aptauja, kurā bērnu vecāki, pirmsskolas skolotāji, medicīnas koledžas audzēkņi tika aicināti brīvā veidā paust savu redzējumu, vērtējumu, spriedumus par bērnu māsas pienākumiem, to īstenošanu, viņas vizuālo tēlu;
- bērnu zīmējumu ar uzdevumu uzzīmēt medicīnas māsu un komentēt, atbildot uz jautājumiem: “ko esi uzzīmējis, kāpēc tā?”

Pētījumā piedalījās 31 bērnu vecāks, 28 pirmsskolas skolotājas (“x” kvalifikāciju kursu dalībnieces), 34 medicīnas koledžas audzēknes, „x” un „y” pirmsskolas izglītības iestāžu 6-7 gadu vecuma 36 bērni.

Bērnu māsas tēla izpēte, iegūtie dati un to analīze

Study of the image of a nursing sister, the obtained data and their analysis

Apkopojot bērnu vecāku aprakstus, kā viņi vērtē bērnu māsas personību, minēšu dominējošos priekšstatus:

- laba izglītība, zinoša (informējoša arī ar bērniem nesaistītos jautājumos);
- izcilas komunikācijas spējas (ar bērnu, ar viņu vecākiem);
- pozitīvas rakstura īpašības (saprotoša, labvēlīga, labestīga, mīļa, smaidoša, pretimnākoša).

Tiek izteiktas arī pretenzijas:

- pret apģērbu (balto halātu);
- vizuālo izskatu (vēlas redzēt māsu modernu, ģērbušos mūsdienīgi, vienmēr sakoptu);
- balss tembru (pīkstošs, kaitinošs);
- žestiem, mīmiku;
- vieta pirmsskolas izglītības iestādē (daudziem vecākiem nav skaidra priekšstata par bērnu māsas vietu pirmsskolas izglītības iestādē un nozīmi viņu bērnu dzīvē).

Pieaugušais, arī bērna vecāki, tāpat kā bērns var redzēt to, ko atļauj viņam redzēt paša pieredze. Tās ir zināšanas, prasme darīt, izveidojošās attiecības ar līdzcilvēkiem (šoreiz dominē bērnu māsa) un attieksme pašam pret sevi, pret līdzcilvēkiem (arī bērnu), pret dzīvo dabu, priekšmetu pasauli. Vecāks, plašākas pieredzes dēļ, redz bērnu māsu daudz lielākā diapazonā. Kopumā māsa ir aktīva un tiecas pēc jaunā, ir izgudrotāja un sapratīga eksperimentētāja. Par to liecina 2/3 atbilžu, te ir runa par veiksmīgu, efektīvu māsu savā profesionālajā darbībā.

Skolotāju atziņās arī dominē gan pozitīvais, gan negatīvais:

...profesionalitāte (augstākā izglītība, zina veselības aprūpes nodrošināšanas principus, bērnu interešu veicināšanas principus, ar lielu pieredzi procedūru veikšanā, protoša pieņemt lēmumus un nekavējoties rīkoties, koncentrējas darbam, maz vērš uzmanību uz pacienta emocionālo stāvokli, vairāk uz rezultātu kā arī neliela profila speciāliste, jo zina tikai konkrēto jomu, iejūtīga pret tiem bērniem, kuri ir kopti un tīri, bet kategoriska un reizēm nekorekta pret „netīreļiem”);

...vizuālais tēls (sakopta, jauki ģērbta, moderna, skaista, savukārt, citos aprakstos lasām, ka ir steidzīga, nogurusi, baltā halātā, ar brillēm, ar šļirci rokā);

... rakstura īpašības (mīlīga, smaidīga, iejūtīga ar vēlmi palīdzēt, izdarīga, korekta, atraktīva, komunikabla, radoša, labestīga, ar humora izjūtu, minēts ka ir arī skarba, neiecietīga, neiejūtīga, kategoriska, reizēm nekorekta, augstprātīga, rupja, bezatbildīga).

Saistošs ir pirmsskolas skolotāju redzējums. Viņi akcentē bērnu māsas personības īpašības, kuras var sadalīt vismaz trijās grupās:

- īpašības, kuras bērnu māsa vēlas savā darbā, lai palīdzētu bērnam attīstīt vēlamu vai novērst nevēlamu aktivitāti, veidot prasmes un iemaņas, izziņāt veselības noslēpumus, veidot pozitīvu emocionālo attieksmi pret veselības uzturēšanas, nostiprināšanas, koriģēšanas, vai atveseļošanas aktivitātēm;
- tās, kuras “attaisno” bērnu māsas neveiksmes, atgādinot ko nelabojamu un no māsas neatkarīgu (bērns ir egoistisks un nepaklausīgs, dumpīgs un ar augstām ambīcijām);
- pauž māsas žēlošanos par bērna rīcības neatbilstību māsas priekšstatam par bērnu uzvedību ar veselības jautājumiem saistītā situācijā (bērns nepieņem māsas izvirzītās prasības, bet labi zina savas tiesības).

Negatīvais māsas tēls, kas iespiešies skolotāju atmiņā, liek domāt, ka negatīvās pieredzes kopējā darbā “māsa – skolotāja” bija vairāk nekā pozitīvās.

Savu artavu bērnu māsas tēla atspoguļošanā sniedza medicīnas māsu 1. līmeņa augstākās izglītības programmu studentu atzinumi:

...manā izpratnē bērnu māsa ir kaut kas vairāk nekā tikai cilvēks, tas ir cilvēks ar lielo burtu...

...viņa palīdz bērniem, kas ir dzīvības turpinājums uz Zemes, ...bērnu māsas vizuālais tēls: cilvēks baltā halātā, ar smaidu sejā...

...bērnu māsas tēlam jābūt nemainīgam, pastāvīgam un visos laikos vienādam: labsirdība, smaids, emocionāla un psihiska stabilitāte, lielās atbildības izpratne, jo atveseļošanās process ir atkarīgs no viņas – bērnu māsas...

...bērnu māsa ir kā māte, kurai var uzticēties, justies drošībā, bet māsām nevajadzētu sevi novērtēt par zemu...

...bērnu mātai vienmēr vajag paaugstināt savu kvalifikāciju, jo kā saka: „mūžu dzīvo, mūžu mācies”...

...bērnu māsa, kura labi izdara visus savus pienākumus, manuprāt, ir ideāls. Tieši tāds bērnu māsas tēls ir manās domās...

...manās acīs bērnu māsas ir ļoti gaišs, labsirdīgs un svarīgs cilvēks, tieši no viņas ir atkarīga bērnu attieksme pret medicīnu...

...uzmanīga, labsirdīga un izglītota, ar augstu atbildības izjūtu, empātiju un toleranci...

Viena studente uzzīmēja medicīnas māsu un sniedza komentāru.

1. att. **Bērnu māsa** (studentes zīmējums).
Fig. 1. **Pre-school nurse** (student's drawing).

...man atmiņā ir palikušas Florence Naitingelas atziņas par māsas profesijas trīs kvalifikācijām: sirsnība, lai saprastu pacientu, zinātne, lai saprastu slimību būtību, tehniskā, lai veiktu pacienta aprūpi, tie ir trīs svarīgi faktori, kuriem arī mūsdienās jāpievērš īstenai māsai, īpaši bērnu māsai...

Studentu – nākamo medicīnas māsu priekšstati par bērnu māsu uzskatāmi tika pausti divās daļās. Viena - kāds bērnu māsas tēls saglabāts viņu atmiņās no savas bērnības. Otra daļa - bērnu māsas tēls, kas precīzi atbilst māsu standartam.

Medicīnas māsas studiju programmas studenti pamatā atklāja, nevis to, kāda ir realitātē šodienas bērnu māsa, bet gan viņi dāsni raksturo, kādai jābūt bērnu māsas personībai.

Bērniem bija uzdevums uzzīmēt bērnu māsu un komentēt savu zīmējumu. Viņi stāstīja dažādas situācijas no bērna un māsas kopā būšanas mirkļiem vai, vienkārši, pateica kāda viņa ir. Vieniem māsa ir vislabākā, mīļākā, draudzene, citiem viņa vienkārši nepatīk. To vēl pārlicinošāk atklāj bērnu zīmējumi.

2. att. **Bērnu māsa, kuru sauc Eņģelis**
Fig. 2. **Pre-school nurse on behalf of Angel**

...atceros, kad mani ielika slimnīcā ar sāpošo ausi, palātā pie manis atnāca smaidoša sieviete, sasveicinājās ar mani un pateica, ka viņu sauc Eņģelis. Viņas mati bija skaisti, viņai bija balts, garš halāts, viņas maigā balss teica, ka man palīdzēs. Tad runāja par to, ka viņa veiks injekciju. Es nobijos, bet viņa lūdza, lai esmu laba meitene un kad atveseļošos, viņa man uzdāvinās īsto šļirci un vēl kaut ko. Es ļoti gaidīju, kad varēšu doties mājās. Izrakstīšanās dienā es saņēmu lielo šļirci un zaļas plastmasas caurulītes, mājās ar to palīdzību es ārstēju savas lelles...

Tika izteikti arī citi komentāri:

3. att. **“...mūsu māsiņa ir vislabākā, viņa smaida, daudz runā...”**
Fig. 3. **“... our sister is the best, she smiles, she speaks a lot ...”**

4. att. “...veca tante ar baltu, garu halātu, dusmīgu skatienu, viņa domā vai somā ir šļirce...”

Fig. 4. “... old aunt with a white, long robe, an angry look, she thinks or has a syringe in her bag ...”

...vienmēr īgna, aizliedz raudāt vai saukt pēc mammas...

5. att. “...ieraugot viņu, paliek milzīgas bailes no adatām...” (bērna zīmējums)

Fig. 5. “... seeing him, there is a huge fear of needles ...” (child's drawing)

Ilustrācijas un atziņas no respondentu sniegtās informācijas bagātina mūsu domas, rosina uz komentāriem, aktualizē bērnu, viņu vecāku un skolotāju redzējumus par māsas darbu pirmsskolas izglītības iestādēs.

Arī nākamo medicīnas māsu priekšstatu izpaušme par bērnu māsu neiztika bez zīmējumiem.

6. att. **Māsa-robots** (nākamo māsu zīmējums)
Fig. 6. Nurse-robot (drawing of the next pre-school nurse)

7. att. **Māsa-robots** (bērnu zīmējums)
Fig. 7. Nurse-robot (children's drawing)

Paradokss, ka viena bērnu (7. att.) attēla tematikai un topošo māsu attēla (6. att.) tematikai ir pārsteidzoša sakritība. Bērnu māsa – robots. Koledžas audzēknes vēl attēlo zīmējumā arī jaunākos, bērnu aprūpei nepieciešamos instrumentus (termometrs, fonendoskops), mūsdienīgākos medikamentus. Attēli, kuros māsa atspoguļota kā robots, dara mūs bažīgus, jo bērni māsiņu neuztver kā savu palīgu, neredz viņā sabiedroto, draugu, bet redz tikai kā mehānismu, kurš pilda savus uzdevumus. Mehānisms, kurš nespēj uz klausīt un, acīmredzot, nerosina uzticēties.

Tas norāda uz informācijas un komunikācijas tehnoloģiju klātbūtni, kas ikdienā rada straujas pārmaiņas cilvēku pasaules uztverē. Kā tas ietekmē mūsu reālo dzīvi? Ko šajā situācijā skolotāji, bērnu vecāki, sabiedrība gaida no bērnu māsas?

Daloties ar saviem iespaidiem bērni, viņu vecāki, skolotāji, nākamās kvalificētās profesionāles - māsas norāda uz šīs profesijas, un mūsu gadījumā bērnu māsas specialitātes, nepieciešamību, svarīgumu un nozīmīgumu bērnu dzīvē un iezīmē specialitātes pilnveides aspektus.

Secinājumi **Conclusions**

Apgūtais teorētiskais mantojums ļauj apgalvot, ka:

- bērnu māsu specialitātes vēsture atsevišķi no citām māsas specialitātēm joprojām ir maz pētīta gan Latvijā, gan citās valstīs;
- periodiskos izdevumos, piemēram, žurnālā “Žēlsirdīgā māsa” tiek plaši un sistemātiski atklāti medicīnas māsas profesijas rašanās priekšnoteikumi un apstākļi saistībā ar sociālajām un politiskajām sistēmām. Māsu izglītībā būtiskā nozīme tiek piešķirta praktiskajai pieredzei;
- māsu profesijas vispārējās attīstības tendences labi pārskatāmas likumdošanā, jo tās bija saistītas ar vienoto ārstniecības un profilaktiskās darbības sistēmu. Bet skolās, pirmsskolas izglītības iestādēs, bērnu slimnīcās u.c. māsa, taču, strādāja ar bērniem. Par bērnu māsu profesionālo darbību vēl daudz var un vajadzētu smelties no arhīva dokumentiem.

Praktiskais pētījums liecina, ka bērnu māsas tēlā gan vecāki, gan skolotāji, gan nākamās bērnu māsas aktualizē šādus aspektus:

- zināšanas profesionālajā darbībā;
- personības īpašības un vizuālo tēlu;
- sakarus ar sabiedrību;

- visu respondentu grupu viedokļi daudzos jautājumos ir identiski, kas apstiprina māsas darbā gan veiksmes, gan arī nepilnības. Par to liecina, ka vecāki, skolotāji un topošās māsas kā galveno uzsver augstu *profesionalitāti*;
- visu respondentu skatījumā ļoti nozīmīgas ir māsas *rakstura īpašības*, jo visi min gan pozitīvās, gan negatīvās īpašības. Bērni īpaši spilgti un konkrēti to atklāj komentējot savus zīmējumus;
- pirmsskolas skolotāji medicīnas māsas saskata sadarbības partneri, uztverot māsu kā padomdevēju un konsultantu;
- dažas vecāku atbildes gan liecina, ka bērnu māsa pirmsskolas izglītības iestādēs nav nepieciešama, tātad, neizprot māsas nozīmi sava bērna dzīves darbībā (vecāki nesaskata māsas līdzatbildību par viņu bērna veselību, izglītošanu veselīgam dzīvesveidam, atbalstu veselības nostiprināšanā);
- veiktais pētījums ļāva apkopot bērnu, viņu vecāku, skolotāju, medicīnas koledžas audzēkņu redzējumu par bērnu māsu. Tā veidojas sabiedriskā doma arī ārpus izglītības iestādes. Šis pētījums rosina padziļināti apgūt arhīva materiālus par bērnu māsas specialitātes rašanos.

Summary

The history of the specialty of nurses from other nursing specialties is still poorly studied both in Latvia and in other countries.

Periodicals, for example, in the magazine “Merciful sister”, are widely and systematically discovering the preconditions for the emergence of a nursing profession and the conditions for social and political systems. Practical experience is important in nursing education.

An empirical study reveals that:

- The opinions of all groups of respondents are identical on many issues, which confirms both successes and gaps in the work of the nurse. This is evidenced by the fact that parents, teachers and future nurses, as the main ones, highlight a high level of professionalism;
- In the eyes of all respondents, the characteristics of a nurse are very important, as everyone mentions both positive and negative qualities. Children are especially bright and reveal this in detail when commenting on their drawings;
- Pre-school nurses see a co-operation partner in nursing as a counselor and counselor;

The study carried out made it possible to summarize the children, their parents, teachers, medical college students' vision of the child nurse. It also generates public opinion outside the educational institution. Thus, public opinion is formed also outside the educational institution. This study encourages in-depth knowledge of archival material about occurrence of the specialty of the nursing.

Literatūra
References

- Akmens, J. (1934). Ģimenes un skolas loma veselības aizsardzībā un sociālā apgādībā. *Žēlsirdīgā māsa*, Nr. 3, 5.lpp.
- Akmens, J. (1929). Māsas loma Sarkanā Krusta darbā. *Žēlsirdīgā māsa*, Nr. 4, 2-3.
- Birznieks, M. (1938). Skola mātēm un zīdaiņiem. *Žēlsirdīgā māsa*, Nr. 1, 26.lpp.
- Kalniņa, I. (1999). *Rokasgrāmata sabiedrības veselības māsām*. Medicīnas profesionālās izglītības centrs.
- Latvijas Republikas Ārstniecības likums*. Pieejams <https://likumi.lv/ta/id/44108>
- Lauva, E. (1939). Veselības kopšanas punkta māsa kā audzinātāja. *Žēlsirdīgā māsa*, Nr. 3-4, 28.lpp.
- Māsas profesijas standarts. www.niid.lv/files/prof_standartu_registrs/Masa.pdf
- Priede, & Kalniņa, Z. (1998). *Māsas prakse pamatota teorijā*. – Heritage Printing, Graphic Milwaukee, WI USA.
- Rupenheite, M. (2010). *Māszinību teoriju un aprūpes procesa pielietojums bērnu aprūpē*. Izdales materiāls
- Seymer, L. (1935). Vēsturisks pārskats par žēlsirdīgo māsu profesiju. *Žēlsirdīgā māsa*, Nr. 1, 6-7.
- Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2011.-2017. gadam. *Ministru kabineta 2011. gada 5. oktobra rīkojums Nr. 504*, 84.lpp.
- Starptautiskā žēlsirdīgo māsu kongresā, Parīzē – Briselē, 1933.g., pieejamie lēmumi (1934). *Žēlsirdīgā māsa*, Nr. 4, 35.lpp.
- Šiliņa, M., & Dupure, I. (2009). *Pacientu izglītošana – māsas kompetence*. Rīga: Nacionālais apgāds.
- Veilands, M. (1936). Latvijas Sarkanā Krusta žēlsirdīgā māsa un sociālais darbs. *Žēlsirdīgā māsa*, Nr. 3, 11.lpp.